

http://www.lega-laid.gov.ua/images/Library/MP_vstup_y_spravu.pdf.

6. Методичні рекомендації для адвокатів щодо здійснення захисту, гарантованого державою. Дії захисника під час кримінального провадження в суді першої інстанції. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.legalaid.gov.ua/images/Library/MP_sudove.pdf.

7. Стандарти якості надання безоплатної вторинної правової допомоги у кримінальному процесі, Київ 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.legalaid.gov.ua/images/Library/BPD_standarts.pdf.

8. Наказ Міністерства юстиції України від 06.04.2015 № 136 [Електр. ресурс]. – Режим доступу : http://www.legalaid.gov.ua/images/legislation/136_quality.pdf.

Кравченко О.В.

ад'юнкт Дніпропетровського ДУВС

наук. кер. – к.ю.н., доц. **Захарко А.В.**

доц. каф. кримінального процесу

СУТНІСТЬ ТИМЧАСОВОГО ОБМЕЖЕННЯ У КОРИСТУВАННІ СПЕЦІАЛЬНИМ ПРАВОМ

Тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом, застосування якого регламентовано главою 13 КПК України, є одним із заходів забезпечення кримінального провадження [1]. Відповідно до узагальнення судової практики Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, за період з 20 листопада 2012 року до 1 вересня 2013 року у провадженні місцевих загальних судів було 170 клопотань про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом, розглянуто 166, з них задоволено 130, або 78,3%, відмовлено – 36, або 21,7% [2]. Відповідно до Огляду даних судової статистики щодо застосування окремих норм КПК України до кінця лютого 2014 року така тенденція залишалася незмінною [3]. Втім, за статистичною інформацією, наведеною Генеральною прокуратурою України за аналогічний період, а саме січень 2013 року – серпень 2013 року, у кримінальних провадженнях, зареєстрованих до Єдиного реєстру досудових розслідувань, зокрема за ознаками злочину, передбаченого ст. 286 КК «Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту, особами, які керують транспортними засобами», прийнято рішення про направлення до суду з обвинувальним актом у 1841 кримінальному провадженні [4] Отже, особи, які проводили досудове розслідування, звертались до слідчого судді із клопотаннями про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом приблизно лише у 9% випадків від загальної кількості направлених до суду кримінальних проваджень. Такий низький відсоток звернень із відповідними клопотаннями порівняно з кількістю кримінальних проваджень, у яких при-

йнято рішення про направлення до суду з обвинувальним актом, зумовлює необхідність дослідження ефективності даного заходу.

Вивченням проблематики застосування заходів забезпечення кримінального провадження займаються такі вчені, як О. Верхогляд-Герасименко, І. Глов'юк, Ю. Грошевий, В. Нор, М. Погорецький, В. Сліпченко, Л. Удалова, В. Фаринник та інші.

Для з'ясування сутності тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом доцільно навести поняття даного інституту, наведені у наукових працях різних авторів.

Так, І. Глов'юк визначає поняття тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом як захід кримінально-процесуального примусу, що полягає в забороні особі користуватися наданим їй спеціальним правом (правом керування транспортним засобом або судном; правом полювання правом здійснення підприємницької діяльності) шляхом вилучення документів, що посвідчують це право, на строк, визначений ухвалою слідчого судді, з метою припинення кримінального правопорушення, запобігання протиправній поведінці підозрюваного щодо перешкоджання кримінальному провадженню, забезпечення відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням [5, с. 344]. Також В. Фаринник пропонує розглядати тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом у різних аспектах: як захід забезпечення кримінального провадження, що полягає у тимчасовому вилученні слідчим, прокурором, іншою уповноваженою особою в затриманій особі документів, які посвідчують користування спеціальним правом, та в примусовому обмеженні підозрюваного в користуванні цим правом; як примусовий захід, сутність якого полягає в обмеженні підозрюваного (а в разі продовження строку його дії – обвинуваченого) в користуванні спеціальним правом, що застосовується за рішенням слідчого судді на певний строк для припинення чи запобігання вчинення іншого правопорушення, припинення чи запобігання протиправної поведінки підозрюваного щодо перешкоджання кримінальному провадженню; як можливість забезпечення відшкодування шкоди, завданої внаслідок кримінального правопорушення [6, с. 127].

Звернувшись до тлумачного словника, спробуємо з'ясувати суть даного поняття через узагальнення суттєвих ознак досліджуваного інституту. Тобто «тимчасовий» – який триває, існує або діє протягом деякого часу [7]; «обмежувати» – установлювати певні межі чого-небудь; зв'язувати щось обмежувальними умовами [8, с. 406]; «користуватись» – використовувати що-небудь для власних потреб, у своїх інтересах; [9, с. 894]; «спеціальний» – має особливе призначення, виділяється чимось серед інших; особливий [10, с. 370]; «право» – інтереси певної особи, суспільної групи, які спираються на закон, релігійні заборони, давні звичаї і тощо [8, с. 860].

Перейдемо до дослідження сутності тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом за допомогою логічного тлумачення закону:

1) тимчасове обмеження є заходом забезпечення кримінального прова-

дження, який застосовується протягом встановленого строку. Тобто неможливо обмежити у користуванні спеціальним правом безстроково. Це строковий захід, строки якого можуть бути в межах кримінального провадження. Відповідно до ч. 2 ст. 148 КПК України тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом може бути здійснене на строк не більше двох місяців. Продовження строку тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом здійснюється відповідно до ст. 153 КПК України [1];

2) обмеження, які виникають внаслідок застосування даного заходу забезпечення кримінального провадження, повинні бути установлені в межах певних правових умов. Відповідно до ч. 2 ст. 148 КПК України, тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом може бути здійснене на підставі рішення слідчого судді. Відповідно до ч. 2, 3 ст. 152 КПК України при вирішенні питання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом слідчий суддя зобов'язаний врахувати визначені Кодексом обставини та постановити ухвалу.

Проте, враховуючи положення ч. 1 ст. 148 КПК України, яка регламентує, що у разі наявності достатніх підстав що для припинення кримінального правопорушення чи запобігання вчиненню іншого, припинення або запобігання протиправній поведінці підозрюваного щодо перешкоджання кримінальному провадженню, забезпечення відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, необхідно тимчасово обмежити підозрюваного у користуванні спеціальним правом, слідчий, прокурор, інша уповноважена службова особа мають право тимчасово вилучити документи, які посвідчують користування спеціальним правом, у законно затриманої ними особи в порядку, передбаченому ст. 208 КПК [1], стає незрозумілим порядок застосування даного заходу. Мається на увазі: чи є достатнім для тимчасового обмеження підозрюваного у спеціальному праві лише вилучення у нього документів, які посвідчують право користування спеціальним правом, чи дане вилучення може лише передувати обов'язковому подальшому зверненню із клопотанням до слідчого судді;

3) щодо користування спеціальним правом, то постають питання: чи є обов'язковою умовою його застосування фактичне користування підозрюваним спеціальним правом при вчиненні кримінального правопорушення; чи достатньо лише наявності дозволу, документа, що підтверджує право підозрюваного користуватись певним спеціальним правом; чи буде досягнуто завдання даного заходу шляхом вилучення документа, що підтверджує наявність спеціального права, без подальшого контролю над фактичним виконанням даного заходу; як необхідно діяти особі, яка проводить досудове розслідування, коли тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом підозрюваного порушує права та інтереси третіх осіб, наприклад у разі тимчасового обмеження у занятті підприємницькою діяльністю, що може зумовити втрату роботи та заробітку працівників певного підприємства, тощо.

Цим та іншим аспектам проблематики застосування тимчасового обме-

ження у користуванні спеціальним правом будуть присвячені подальші наукові розвідки.

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електр. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/page>.

2. Узагальнення судової практики щодо розгляду слідчим суддею клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження (витяг) // Офіційний сайт Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://sc.gov.ua/ua/uzagalnennja_sudovoji_praktiki.html.

3. Огляд даних судової статистики щодо застосування окремих норм Кримінального процесуального кодексу України // Офіційний сайт Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ [Електр. ресурс]. – Режим доступу : http://sc.gov.ua/ua/sudova_statistika.html.

4. Статистична інформація про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування за 2013 рік // Офіційний сайт Генеральної прокуратури України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=110381&libid.

5. Кримінальний процесуальний кодекс України : науково-практ. коментар / відп. ред. С.В. Ківалов, С.М. Міщенко, В.Ю. Захарченко. – Х. : Одиссей, 2013. – 1104 с.

6. Фаринник В.І. Тимчасове обмеження в користуванні спеціальним правом: проблеми теорії та практики // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. – 2015. – № 1. – С. 126-138.

7. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. – К. : Наукова думка, 1970-1980 [Електр. ресурс]. – Режим доступу : http://ukrlit.org/slovyk/slovyk_ukrainskoi_movy_v_11_tomakh.

8. Новий тлумачний словник української мови : 42 000 слів : у 4-х т. : для студ. вищих та серед. навч. закл. / уклад. В. Яременко, О. Сліпушко. – К. : Аконіт, 1998. – Т. 2 : Ж-ОБД. – 1998. – 910 с.

9. Новий тлумачний словник української мови : 42 000 слів : у 4-х т. : для студ. вищих та серед. навч. закл. / уклад. В. Яременко, О. Сліпушко. – К. : Аконіт, 1998. – Т. 1 : А-Є. – 1998. – 910 с.

10. Новий тлумачний словник української мови : 42 000 слів : у 4-х т. : для студ. вищих та серед. навч. закл. / уклад. В. Яременко, О. Сліпушко. – К. : Аконіт, 1998. – Т. 3 : ОБЕ-РОБ. – 1998. – 927 с.

Крупко А.О.

курсант Дніпропетровського ДУВС

наук. кер. – к.ю.н., доц. **Бацько І.М.**

доц. каф. кримінального процесу

ВИДИ ПОКАРАНЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Сьогодні, на жаль, рівень злочинності тільки зростає. Це обумовлено багатьма факторами. Винесення рішень щодо вчинення злочинів, як і призначення покарання, стає все складнішим.

Розробкою даного питання займались провідні вітчизняні вчені та прак-